
VILLE PEKKALA

SOTILAAN POLITIIKKA

Ammattisotilaiden näkyvyys, kannanotot ja vaikutusvalta nyky-Suomen poliittisessa järjestelmässä, ja politiikan militarisoitumisessa.

Jyväskylän yliopisto

YFI

Valtio-oppi

Poliittisen analyysin harjoitus

Helmikuu 2009

*Suurkiitos
everstiluutnantti **Max Sjöblomille**
äärimmäisen arvokkaasta
kriittisestä palautteesta.*

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	4
2 ISÄNMAALLISUUS JA MAANPUOLUSTUSTAHTO.....	6
2.1 Käsitteiden retoriikka.....	6
2.2 Oikeisto isänmaallisuuden puolestapuhujana.....	7
2.3 Epäisänmaallisuus.....	9
3 SOTILAIEN PUOLUEETTOMUUS.....	11
3.1 Lainsäädäntö.....	11
3.2 Etujärjestöt ja ammattiliitot.....	12
3.3 Jääviyskysymys ja moraaliset ristiriidat	13
4 KENRAALI – VIRKAMIES VAI POLIITIKKO?.....	15
4.1 Asema päätöksenteossa.....	15
4.2 Sotilaat päivänpolitiikassa.....	16
4.2.1 Nykyinen ja tuleva komentaja.....	16
4.2.2 Hägglund.....	17
4.2.3 Klenberg & Ahola.....	18
4.2.4 Vesterinen.....	18
4.2.5 Johtopäätöksiä.....	19
5 LOPPUPÄÄTELMÄT.....	20
6 LÄHDELUETTELO.....	22

1 JOHDANTO

Länsimainen sivistysvaltio ymmärretään usein siviilijohtoisena demokratiana, jossa arvostetaan henkilökohtaisen vapauden ja tasa-arvon periaatteita, ja jonka rattaat pyörivät vapaan markkinatalouden hedelmillä. Elämme, tai ainakin tavoittelemme elämää, meritokratiassa – vain parhaat johtavat, mutta hekin vain enemmistön suostumuksella, nauttimalla vaaleilla valitun edustajiston luottamusta. Hallitukset pelkäävät kansaa, kansa ei hallituksia. Valta on ensisijaisesti maan kansalaisilla, ei suuryrityksillä, puolueella, järjestäytyneellä uskonnolla tai sotilasjuntalla. Asevoimat ovat puolueeton organisaatio, välttämätön paha, joka on olemassa kriisitilanteita varten.

Lähihistoria tuntee kuitenkin useita sotilasvallankaappauksia, joista kaikki eivät suinkaan ole epäonnistuneet. Toisen maailmansodan jälkeisessä maailmassa ylin sotilaallinen valta riistettiin useimmissa länsimaissa yksittäiseltä henkilöltä, tai ainakin ammattisotilalta, liian itsenäisten asevoimien ja vallankumousten pelossa. Asevoimien johtajat ovat puolustusministerin avustajia, asevoimien tarkastajia tai esikuntapäällikköjä. Suomi on harvinainen maa tässäkin suhteessa: meillä on puhdasverinen puolustusvoimien komentaja, joka vastaa toimistaan toisaalta puolustusministerille, toisaalta suoraan puolustusvoimien ylipäällikölle, tasavallan presidentille. Sotilaspiireissä tunnustetaan tämä suomalainen erikoisuus samankaltaiseksi kiikkeräksi tasapainoiluksi kuten valtionhallinnossa presidentin laajat valtaoikeudet ja parlamentarismien ihanne.

Tutkin poliittisessa analyysissäni sotilaallista vaikutusvaltaa suomalaisessa yhteiskunnassa ja Suomen valtionhallinnossa. Olen rajannut tutkimukseni ”nyky-Suomeen”, jolla tarkoitan historiallista ajanjaksoa noin vuodesta 1994 vuoteen 2009. Keskityn kolmen pääseikan pohdintaan: isänmaallisuuden käsitteeseen, sotilaaseen instituutiona sekä käytännön kädenjälkeen ja puoluekytköksiin päivänpolitiikassa. Sotilasvalta mielletään usein ”banaanitasavaltojen” ilmiöksi, jolla ei ole sijaa Euroopan unionissa. Mutta kun suomalaisen hallinnon militaristiset piirteet tuodaan suurennuslasin alle, ei käydäkään enää keskustelua niiden olemassaolosta, vaan siitä mikä sotilaallisessa vallassa on sinänsä välttävää tai epäsuotavaa. Sota ja sen instituutiot ovat olennainen osa kansainvälisiä suhteita ja valtiollista järjestelmää – sota alkaa siitä, mihin diplomatia loppuu. Sen vuoksi kaikkia muitakin hallinnollisia elimiä koskeva operatiivisten toimijoiden ja ylimmän vallan haltijoiden ristiriita koskettaa myös puolustusvoimia. Tämä monisyinen ja vaikeaselkoinen suhde kiteytyy erinomaisesti Sun Tzun Sodankäynnin taidon sanoihin:

Jos tilanne tarjoaa voiton, mutta hallitsija on kieltäytynyt ryhtymästä taisteluun, kenraali voi päättää taistella. Jos tilanne on sellainen, ettei voittoon ole mahdollisuutta, mutta hallitsija on käskenyt ryhtymään taisteluun, hänen ei tarvitse taistella. Ja siksi kenraali, joka edetessään ei etsi henkilökohtaista mainetta eikä vetäytyessään huolehdi rangaistuksen välttämisestä, vaan ainoastaan kansan suojelemisesta ja hallitsijansa etujen puolustamisesta, on arvokas kruununkalleus. (Sun Tzu 2007, 133)

Mitä sitten on **sotilaan politiikka**? Ammattisotilas toimii sotilaan ammatissa päätoimisena työnään, hän luo uransa puolustusvoimien palveluksessa. Hän on virkavalan vannonut valtion virka-

mies. Poliitikka voidaan ymmärtää yhteisten asioiden hoitamisesta paloslaiseen minkä tahansa asian politisoimiseen. En lähde kuitenkaan laajentamaan politiikan käsitettä tässä yhteydessä, vaan rajaan analyysissäni poliittisuuden perinteisesti poliittiseksi ymmärrettyyn toimintaan: puolueisiin, vaaleihin, vaikutusvaltaan päätöksenteossa, yhteiskunnallisiin keskusteluihin ja kannanottoihin. Puolustusvoimien palveluksessa olevilla on oikeus mielipiteisiinsä, mutta tietyin rajoituksin. Samaten puolustusvoimilla on asiantuntija-asema tietyissä kysymyksissä, mutta näiden kysymysten ulkopuolella tehdään politiikkaa. Kun kirjoitan sotilaan politiikasta, tarkoitan siis sekä virassa palvelevia sotilashenkilöitä, jotka ottavat osaa em. poliittiseksi luettavaan toimintaan, että puolustusvoimien vaikutusvaltaa poliittisessa päätöksenteossa.

Tutkimukseni ensisijainen tavoite on todistaa, että Suomessa, vielä tänä päivänäkin, myös ammattisotilaat käyttävät poliittista valtaa. Tutkin tämän vallankäytön eri aspekteja, mm. moraaliselta ja lainsäädännölliseltä näkökannalta. Väitän korkea-arvoisten sotilashenkilöiden tehneen tietoisesti politiikkaa sekä puolustusvoimien edustamien arvojen kokonaisuudessaan leimautuneen sotilaista riippumattomista syistä tiettyihin poliittisiin entiteetteihin. Toissijainen tavoitteeni on osoittaa todeksi puolustusvoimille ”kuuluvan” kannanottoalueen, turvallisuuspolitiikan ja maanpuolustuksen, määrätietoisesta laajentamisesta myös muille yhteiskunnan osa-alueille. Pohdin myös vaihtoehtoisia ratkaisumalleja vallitsevaan nykytilanteeseen, puuttumatta kuitenkaan siihen, onko ammattisotilaiden poliittinen toiminta sinällään oikein tai väärin.

Olen perustanut analyysini pitkälti sekä valtaviiran mediassa tehtyihin sotilaita käsitteleviin uutisointeihin että Veikko Vesterisen ja Gustav Hägglundin teosten herättämään huomioon, ja saanut inspiraation tutkimukselleni kyseisissä teoksissa esitetyistä vahvoista mielipiteistä. Myös oikeistopuolueiden viimeaikaiset isänmaallisuuden retoriikkaa koskevat kannanotot ovat edesauttaneet aihepiirini valintaa ja kannustaneet tutkimustyöhön ryhtymiseen. Aiempaa tutkimusta aiheesta on tehty suhteellisen vähän, pääosin puolustusvoimien palveluksessa olevien ja/tai Maanpuolustuskorkeakoulussa opiskelleiden keskuudessa. Heihin kuuluu mm. Veikko Heinonen, jonka artikkeleita on julkaistu Sotilasaikakauslehdessä ja joka kirjoitti väitöskirjansa aiheesta ”Sotilas poliittisena toimijana”. Tutkimuksessaan hänkin käsittelee sotilaan politiikan vaikeaselkoista kysymystä:

Sotilaalla on ammatinvalinnassaan voimakas aatteellinen perusta, jota lakiin perustuen vahvistetaan ensin sotilasvalalla ja myöhemmin kadettilupauksella sekä virkavalalla. Valojensa sitomana sekä arvo- ja aateperustansa takia sotilas on, aivan kuten ammattipoliitikko, eri vaihtoehtoja kohdatessaan, tilanteessa, jossa hän joutuu arvioimaan vastaako poliittisen päätöksenteon seurauksena kehittynyt työnkuva hänen eettisiä arvojaan. Voidaan siis todeta, että sotilas ei voi siten välttää olemasta ideologisesti suuntautunut valtiollisissa turvallisuuspolitiikkaan liittyvissä asioissa, vaikkei suuntaus useimmiten olekaan puoluepolitiikan tunnuksien mukainen. (Heinonen 2008)

2 ISÄNMAALLISUUS JA MAANPUOLUSTUSTAHTO

2.1 Käsitteiden retoriikka

Militarismia on ”sotilaallisten näkökohtien suosiminen, sotilasvalta” - sotilaat ovat valtiossa vaikutusvaltaisessa ja arvostetussa asemassa. Militarismin perusajatukseksi voidaan katsoa sotilaallinen voima yhdeksi lain, järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon, valtiolle kuuluvien perustehtävien, tärkeimmistä lähtökohdista. Käsitettä sovelletaan usein myös kaikkeen asevoimia korostavaan poliittiseen toimintaan sekä sotilaallisuuden ihannointiin. Militaristiset valtiot eivät yksiselitteisesti tavoittele pinta-alan laajentamista naapureiden kustannuksella, mutta usein niihin liittyy ekspansivisia piirteitä, ”sotimisintoa, sotahenkisyyttä”. (Nurmi, Rekiaro & Rekiaro 2004)

Isänmaallisuus, patriotismi, on George Orwellin mukaan omistautumista tietylle paikalle tai elämäntavalle, minkä uskoo olevan paras maailmassa, mutta jota ei halua pakottaa toisille ihmisille. Hän erottaa isänmaallisuuden nationalismista sen puolustautuvalla luonteella: nationalisti pyrkii kotimaansa prestiisiin, pinta-alan ja aseellisen voiman loputtomaan kasvattamiseen, kun taas patriootti on sekä sotilaallisesti että kulttuurisesti jatkuvassa puolustustilassa. On mielenkiintoista sinänsä, että Orwell ulottaa puolustuskannan kulttuurin saralle; Suomen kaltaisen pienen maan kulttuuriperinnön näinkin vahva muuttumattomuus suurempien ristipaineissa voitaisiin näin selittää voimakkaalla yhteenkuuluvuudentunteella, patriotismilla synnyinmaata kohtaan. Suomi on kansainvälisin mittarein varsin homogeeninen niin kulttuurin ja kielen kuin sosiaalisen pääomankin saralla, mikä osaltaan vaikeuttaa maahanmuuttajien kotiutumista ja ulkomaisten kontaktien ottamista. Tämän vuoksi pidän orwellilaista isänmaallisuuskäsitystä parhaiten Suomeen käypänä. (Orwell 1968, 361-380)

Maanpuolustustahdosta puhuttaessa tulee muistaa, että kyseessä on varsin kiistanalainen termi. Kuinka voidaan määritellä tahto puolustaa maataan, ja kuinka sitä mitataan? Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuoden 2008 tutkimuksen mukaan 72 % suomalaisista on sitä mieltä, että jos Suomeen hyökätään, Suomea on puolustettava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta (Puolustusministeriö 2008, 7). Näistä tuloksista on vedetty yleisesti johtopäätös, että suomalaisilla on vahva maanpuolustustahto. Maanpuolustustahdon rajaaminen aseelliseen puolustukseen tilanteesta riippumatta kuitenkin poissulkee siviilitehtävät, rauhanomaiset ratkaisut ja ylipäätään kaikki toimet muulloin kuin sodan aikana, olivatpa ne valtion edun mukaisia tai eivät.

Maanpuolustuksesta onkin yleisessä keskustelussa varsin tarkoitushakuisesti karsittu pois varsinaisesti puolustusvoimien piiriin kuulumaton, tai ainakin yleisesti sellaiseksi mielletty, toiminta. Maanviljelijä tai tehdastyöläinen eivät päivittäisellä työllään puolusta maataan tai edusta maanpuolustustahtoa, vaikka heidän panoksensa on ensisijaisen tärkeä valtion olemassaolon kannalta – rauhan ajan toimintana tärkeämpää kuin sotilaallinen maanpuolustus. Edes virallisesti maanpuolus-

tustyöhön kuuluvia epäsoitilaallisia osia, kuten pelastustoimi tai väestönsuojelu (Valtioneuvosto 2006), ei yleisesti tunnusteta maanpuolustukseen kuuluvaksi, vaan ne nähdään ”siviilialoina”, joilla on yhteiskunnallisesti merkittävä asema ja tarkoitus, mutta ei tekemistä maanpuolustustyön kanssa. Tällöin maanpuolustustahdosta puhuttaessa ei edes suoranaisesti tarkoiteta puolustusvoimien virallista linjaa kokonaismaanpuolustuksesta, ellei sitä erikseen korosteta. Maanpuolustustyö ei ole yhtä kuin varusmiespalvelus, reserviläistoiminta, vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus ja aktiivipalvelus puolustusvoimien palveluksessa.

Lain edessä jokainen kansalainen ikään ja sukupuoleen katsomatta on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä (Perustuslain 12 luku 127 §). Velvoite koskee siis kaikkia ja on monimuotoinen, mutta tahto osallistua maanpuolustustyöhön katsotaan yksinomaan haluksi osallistua aseelliseen puolustukseen tilanteesta riippumatta. Laki tarkoittaa myös yhteiskunnan peruspalvelujen tarjoamista, lain ja järjestyksen valvomista ja infrastruktuurin ylläpitämistä. Yleinen mielipide lukee asevelvollisuuden ja sotaveteraanityön maanpuolustustahdon piiriin, kun taas siviilipalvelus ja kansainvälinen työväenliike nähdään, vahvasti yleistäen, epäisänmaallisena toimintana. Yleisemmällä tasolla näistä yleistyksistä on helppo vetää, tosin argumentatiivisesti kestävämpiä, johtopäätöksiä esim. kansalaisten ampuma-aseiden hallussapito-oikeuteen tai maahanmuuttopolitiikkaan. Esim. aseenomistus tai maahanmuuton vastustaminen voidaan yleistää isänmaallisiksi, ”maata puolustaviksi” teoiksi, joiden perimmäisenä tarkoituksena on isänmaan puolustus tai sen avustaminen, jossa vihollisen ja isänmaan uhan määrittely jätetään ”maanpuolustajalle”.

Käsitteillä isänmaallisuus ja maanpuolustustahto tehdään tietoisesti politiikkaa retoriikan keinoin. Isänmaasta johdetut sanat omaavat aina tunnelatauksen, kontekstista riippumatta. Isänmaalilla voidaan argumentoida puolustusvoimien määrärahojen nostamisen tai vaikka energiantuotannon ympäristörajoitusten puolesta. Vaikka maanpuolustustahto on rajattu tarkasti, hyvästä maanpuolustustahdosta puhuminen alaikäiseen nuorisoon viitaten on kuitenkin poliittisesti korrektia, eikä sillä varsinaisesti tarkoiteta lapsisotilaiden käymää aseellisesta konfliktia. Käsitteiden käytössä onkin havaittavissa selvää puolueellisuutta ja vastakkainasettelua. Useimmiten näitä käsitteitä käyttämällä pyritään vetoamaan joko aate- tai tunnepohjalta ensisijaisesti konservatiiveihin ja oikeistoon.

2.2 Oikeisto isänmaallisuuden puolestapuhujana

Sisällissodan jälkeistä aikaa on kutsuttu leiri-Suomeksi. Pääasiassa sosialistien ja porvarien polarisoituneista suhteista syntyi suhteiden verkosto, jolla järjestelmällisesti jaettiin suomalaisia eri leireihin. ”Me ja ne” -jaottelu oli arkipäivää ja näkyi myös arkisessa urheilutoiminnassa. Punaisten puolella olleet erotettiin Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitosta, ja kiinteä yhteistyö suojeluskuntien kanssa alkoi. Porvaristo asetti urheilun korkeimmaksi arvoksi isänmaallisuuden, kun samalla suojeluskuntien aktiivisuus löi porvarilliseen urheiluun sotilasharjoittelun leiman (Mickelsson 2007, 95). Perintönä leiri-Suomesta oikeistokonservatiivinen Kansallinen Kokoomus r.p. on säilyttänyt periaa-

teohjelmassaan käsitteen ”isänmaanrakkaus” (Kansallinen Kokoomus 2006) ja keskustaoikeistolainen Suomen Kristillisdemokraatit (KD) r.p. mainitsee periaateohjelmassaan ”terveen isänmaallisuuden” (Suomen Kristillisdemokraatit 2005). Vastaavaa ei muiden valtapuolueiden ohjelmista löydy; oikeisto varaa edelleen siihen yksinoikeuden.

Kokoomuksen puheenjohtaja, valtionvarainministeri Jyrki Katainen on mm. kutsunut kuluksen lisäämistä laman kynnyksellä isänmaalliseksi teoksi (Katainen 2008), vaikka aatteellisesti ajatellen kyseessä olisi selkeästi kokoomuslainen, oikeistolaiseksi tai markkinaliberalistiseksi kutsuttava, teko. Turun Sanomiin hän kirjoitti hallituksen elvytyspaketeista, minkä yhteydessä hän vertasi valtionvarainministeriön toimia arvostellutta oppositiota Otto Wille Kuusisen talvisodan aikaiseen maanpetturihallitukseen (Katainen 2009). ”Isänmaallinen oikeisto” käsitteenä henkilöityykin tällä hetkellä varsin vahvasti juuri näillä lausunnoillaan kunnostautuneeseen Kataiseen. Toisaalta oppositiolle, etenkin vasemmistopuolueille, on järjestelmällisesti rakennettu kielteinen kuva, kuten jyväskyläläinen opetusministeri Henna Virkkunen lausunnoillaan ”katkerien ihmisten puolueista” osoitti (Helsingin Sanomat 2009c).

Perussuomalaisten nopea kannatuksen kasvu 2008 kunnallisvaaleissa on nostanut puolueen valtavirtaan. Eräitä puolueen tärkeimpiä teesejä ovat Suomen irtautuminen Euroopan unionista ja maahanmuuton rajoittaminen, joita perustellaan isänmaan edulla (Perussuomalaiset 2006; 2008). Helsingin Perussuomalaisten aateseminaareissa 2005 keväällä sorvattiin ”peruslähtökohtia isänmaalliselle, yksilön ja yhteiskunnan hyvinvointia parantavalle politiikalle”. Orwellilainen määritelmä patriotismista huokuu perussuomalaisista aateohjelmista: isolationistinen, eristävän puolustuksen rakentaminen yhteiskunnan ympärille luo turvaa ja takaa perinteiset arvot. Globaali maailma, rajat ylittävä toiminta, nähdään uhkana. Suomi on parasta maailmassa, ja sen ainutlaatuisuutta ja koskemattomuutta täytyy varjella, tarvittaessa väkivalloin.

Kristillisdemokraatit erottuvat useimmista puolueista tietoisella pyrkimyksellä edistää kristillisiä perusarvoja, ja toimia niiden pohjalta yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Perinteinen fraasi ”koti, uskonto ja isänmaa” sitouttaa Kristillisdemokraatit myös evankelisluterilaisen ns. valtionkirjon aseman kautta perinteisiin isänmaallisuuteen liitettyihin arvoihin. Vahva kytkös näkyi niin sotien aikaan kuin nykyäänkin puolustusvoimien harjoittamana kirkollisena työnä sekä mm. sotilasvallassa. Puolustusvoimien palveluksessa oli 2008 kenttäpiispan lisäksi yhteensä 28 päätoimista ja 15 osa-aikaista sotilaspappia (Pääsikunta 2008). Edellä mainittujen isänmaallisuuden määritelmien (sotilaallinen puolustus) ja lähimmäisenrakkauteen perustuvan monoteististen uskonnon keskeisimpien opetusten (”älä tapa”) yhteensovittaminen on itsessään mielenkiintoinen aihe, jota en kuitenkaan käsittele sen enempää tässä analyysissä.

Vasemmistopuolueet eivät ole missään vaiheessa pyrkineet itse aktiivisesti eroon isänmaallisuudesta, ennemminkin päinvastoin: lähtökohtaisesti talouspoliittisten uudistusten tavoite on ajaa juuri Suomen kansalaisten etuja (Vasemmistoliitto 2007). Kosmopolitanismi, yli rajojen tapahtuva

köyhimmän kansanosan tukeminen, ja maailman proletariaatin voitto luokkataistelussa nähdään kuitenkin usein isänmaan rakkauden poissulkeviksi. Leiri-Suomen ”porvarillinen isänmaallisuus” on kuitenkin vakiintunut ainoaksi isänmaallisuuden määritelmäksi. Talvisodan ihmettäkin kutsutaan ihmeeksi, koska kansan yhtenäisyyttä epäiltiin sisällissodan jäljiltä – tästä voidaan johtaa käsitys, että epäiltiin oikeiston (valtiovalta, isänmaalliset) mahdollisuuksia ylipuhua vasemmisto (häviäjät, vastustajat) isänmaan yhteiselle asialle.

Puolustusvoimat organisaationa ei ole kytköksissä mihinkään puolueeseen, vaan se on täysin puoluepolitiikasta riippumaton valtion laitos. Sen tehtäviä ovat Suomen sotilaallinen puolustamien, muiden viranomaisten tukeminen ja osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan (Laki puolustusvoimista 1 luku 2 §), joista lähinnä jälkimmäisimmästä on käyty poliittista väittelyä, kun taas kahta ensimmäistä pidetään varsin laajalti yksiselitteisinä ja hyväksyttävinä. Oikeistopuolueet ovat kuitenkin omaksuneet isänmaallisuuden oman aatemaailmansa piiriin, jolloin puolustusvoimien yleinen maanpuolustuksellisuus, isänmaallisuus ja maanpuolustustahto saavat tahtomattaan oikeistokytköksisen leiman.

2.3 Epäisänmaallisuus

Epäisänmaallisuus on lähtökohtaisesti isänmaallisuuden, oman kotimaan rakkauden ja sen eteen työskentelyn, vastakohta. Epäisänmaalliseksi toiminnaksi voidaankin käsittää kaikki kotimaata vahingoittavat tai turvallisuutta horjuttavat teot, joten rajanveto on vaikeaa. Asevelvollisuutta, Natoa ja jopa elintarviketuotannon omavaraisuutta koskevassa keskustelussa pyritään määrätietoisesti leimaamaan vastustajan argumentit epäisänmaallisiksi, puolin jos toisin. Aseistakieltäytyjä voi katsoa asevelvollisuusarmeijan ylläpitämisen olevan epäisänmaallinen teko, koska se varaa ikäluokan miehet yhteiskuntaa rakentavasta työstä. Natoon liittymistä puoltavalle liittoutumattomuus voi olla epäisänmaallista, koska silloin Suomella ei ole puolustautuessaan maksimoituja voimavaroja käytössä.

Vahvasti yleistettynä isänmaallisuuden itselleen ”ominut” oikeisto käyttää termiä usein vasemmiston yhteydessä. Perinteisesti kaikkia porvarillista, konservatiivista tai uusioikeistolaista politiikkaa vastustavia henkilöitä ja organisaatioita on voitu kutsua epäisänmaallisiksi. Lapuan liikkeen muilutukset eli kyyditykset ovat läpinäkyvä esimerkki ”epäisänmaallisten aineiden vastaisesta taistelusta”, jossa äärioikeiston perimmäinen tarkoitus oli vain sabotoida vasemmiston toimintaa mahdollisimman paljon. Viime vuosien aikana varsinkin maahanmuuttokriittinen, joskus jopa rotuopillinen, oikeisto on asettunut vallitsevia vihervasemmistolaisia suuntauksia vastaan, jotka ovat saaneet jalansijaa etenkin ulkopoliitikassa. Sellaiset kirjoittajat ja yhteiskunnalliset vaikuttajat kuten fil.tri. Jussi Halla-Aho ovat hyvin aggressiivisesti halunneet korostaa vastainasettelua oikeistolaisen konservatismiin, mielletyn isänmaallisuuden, ja liberaalin vasemmiston, mielletyn epäisänmaallisuuden, kesken (Halla-aho 2008).

Julkisessa keskustelussa vihervasemmistolainen politiikka koetaan epäisänmaallisena, Suomen yleisen edun vastaisena toimintana, jopa maanpetturuutena (esim. <http://kullervokalervonpoika.wordpress.com>). Tällöin termillä ”maanpetos” ei enää ole juridista pohjaa (Rikoslain 12 luku 3 §) Suomea vastaan kohdistuvien sotatoimien edistämisenä, vaan se on alkanut ns. elää omaa elämänsä epäisänmaallisuuden alakäsitteenä. Muita vastaavia, riitautettuja, käsitteitä ovat mm. sananvapaus ja oikeudenmukaisuus, joita käytetään omien argumenttien tueksi ja joilla samaan aikaan pyritään tekemään vastapuolen väitteet tyhjäksi. Keskustelusta paistavat läpi mielestäni seuraavallaiset yleistyksiset:

- 1) On isänmaallista kannattaa Suomen eristäytymistä, ja epäisänmaallista olla ottamatta protektionistista kantaa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.
- 2) On isänmaallista suorittaa asevelvollisuus ja olla sotamyönteinen, huolimatta olosuhteista. Rauhantutkimus ja armeijavastaisuus koetaan epäisänmaallisena.
- 3) On isänmaallista edustaa perinteistä suomalaista arvomaailmaa, toisaalta epäisänmaallista ottaa sille vastakkainen kanta tai suoranaisesti vastustaa sitä.
- 4) Mikäli ajattelee toisin kuin yllä mainituissa kohdissa, on maanpetturi.

Väistämättä tällaisessa ajattelumallissa nousee esiin isänmaallisen vasemmiston tai vanhoillisen epäisänmaallisuuden mahdottomuus. Arkielämässä isänmaallisuus ja epäisänmaallisuus ovat äärimmäisen politisoituneita käsitteitä, eikä niistä voida puhua niiden alkuperäisessä merkityksessä kuin puhtaasti retorisen tutkimuksen yhteydessä, vaan niihin liittyy perinteisen oikeisto-vasemmisto-akselin puolten valinnan lisäksi myös muitakin aiemmin mainittuja piilomerkityksiä ja ennakkoluuloja. Konflikti syntyykin puolustusvoimien aktiivisesta termistön käytöstä, jonka kuitenkin tulisi olla puoluepoliittisesti, ja muutenkin, mahdollisimman neutraalia. Esimerkiksi varusmiespalvelusta suorittaville ”valtion tai maanpuolustuksen vastaisten julkaisujen ja muun vastaavan materiaalin” levittäminen kasarmialueella on kiellettyä (Pääesikunta 2002, 46). Onko huonoksi katsomansa valtion vastustaminen epäisänmaallista, jos pyrkimys on edistää isänmaan parasta? Entä jos vastustettu valtiojohto pyrkii maanpuolustuskyvyn alasajoon? Harkintavalta jätetään varusmiesten parissa työskenteleville ammattisotilaille.

3 SOTILAIEN PUOLUEETTOMUUS

3.1 Lainsäädäntö

Perustuslaki tuntee paitsi yleisen maanpuolustusvelvollisuuden (Perustuslain 12 luku 127 §), myös ehdottoman kiellon sotilasvirassa olevan henkilön valitsemisesta kansanedustajaksi (Perustuslain 3 luku 27 §). Rikoslaisissa sotilaan puolueettomuutta laajennetaan ulottamalla kielto koskemaan ammattisotilaan kaikkea poliittista toimintaa. Sotilaan liittyminen jäseneksi (tai eroamatta jättäminen) puolueeseen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavaan tai sitä selvästi tukevaan yhdistykseen on rangaistava teko, joka tunnetaan nimellä ”luvaton poliittinen toiminta” (Rikoslain 45 luku 19 §). Puolustusvoimien pitämistä puoluepoliittisen toiminnan ulkopuolella on perusteltu uskottavuuden ja kansalaisten jakamattoman luottamuksen säilyttämisellä.

Lakien sallima ”porsaanreikä” löytyy kuitenkin kunnallispolitiikasta. Ammattisotilaan on täysin luvallista osallistua kunnallisvaaleihin ja olla mukana luottamustoimissa, kunhan hänet valitaan sitoutumattomana. Varsinaisesta porsaanreiästä ei voida kyllä puhua, sillä asia on tietoinen valinta: useilla paikkakunnilla Puolustusvoimat on merkittävä, ellei merkittävin, työllistäjä, ja sotilaat näkyvät katukuvassa. Eduskunnassa on katsottu, että on paitsi kohtuullista antaa jokaisen kansalaisen osallistua paikallishallintoon, myös järkevää sitouttaa sotilaat palveluspaikkaansa antamalla heille mahdollisuus siviilipuolenkin kansalaisaktiivisuuteen. Ongelmaksi muodostuu käytännön valtuustotoiminta: hallitus, lautakunnat ja eri kuntayhtymät vaativat puolueblokkeihin jakautumista ja ”lehmänkauppojen” tekemistä ryhmittymien kesken. Aktiivinen osallistuminen edellyttää avointa puoltentalintaa.

Työn alla oleva lakiuudistus puolustusvoimien komentajan viran muuttamisesta määräajaksi voidaan nähdä kaksiteräisenä miekkana (Helsingin Sanomat 2008c). Määräajaisuudella pyritään ehkäisemään jämähtäneisyyttä ja yhdenmukaistamaan komentajan virka valtionhallinnon muiden ylimpien virkojen luonteiseksi. Toisaalta lainmuutoksen pelätään politisoivan puolustusvoimien komentajan viran, koska määräajaisuus tarkoittaisi nopeampaa vaihtuvuutta ja näin ollen säännöllistä ammattisotilaiden kilpailua poliittisten päättäjien suosiosta. Näillä näkymin amiraali Juhani Kaskeala jää viimeiseksi ”perinteiseksi” komentajaksi, kun kenraaliluutnantti Ari Puheloinen, tämänhetkinen pääesikunnan päällikkö, tullaan nimittämään puolustusvoimien komentajan ensimmäiseen määräajaiseen virkaan elokuussa (Pääesikunta 2009).

Eduskunnassa puolustusvoimien sotilasvirassa olevien poliittisuutta koskevan lainsäädännön muokkaamisesta käytiin viimeksi aktiivista keskustelua vuonna 2000, kun rikoslakia uusittiin. Lakiuudistus lisäsi ammattisotilaiden sananvapautta, mutta yhdistymisvapauden rajoitukset säilyivät pitkälti voimassa (Ruotuväki 2004). Käsittelyn aikana kansanedustaja Toimi Kankaanniemi (SKL, nyk. KD) kommentoi laitonta poliittista toimintaa seuraavasti:

Tämä sääntely on ensinnäkin siltä osin ongelmallinen, että puolueeseen liittyminen on selvä asia, mut-

ta mikä on puoluepoliittista toimintaa harjoittava tai sitä selvästi tukeva yhdistys, siinä tulee jossakin määrin linjanvetokysymyksiä. Meillä on perustuslakiin kirjoitettu, että kansanedustajaksi ei voida valita sotilasvirassa olevaa, mutta kunnallispolitiikassa voi olla, Euroopan unionin parlamenttivaaleissa perustuslain kieltämättä voi olla, presidenttiehdokkaana voi olla ja tulla valituksi myös sotilasvirassa oleva. Mutta kun tulee eteen esimerkiksi eurovaaleissa tai presidentinvaaleissa tukiyhdistyksen tai kansanliikkeen johtotehtävät, siinä ollaan jo rajamailla, ovatko ne sellaista puoluepoliittista toimintaa tai sitä selvästi tukevaa toimintaa, jota tässä tarkoitetaan. (Eduskunta 2000)

Lain ristiriitaisuus siis tiedostetaan, mutta sen muuttamisesta ei olla saavutettu yksimielisyyttä. Ongelmaa mutkistaa entisestään vielä perustuslain muuttamisen vaikeus, johon kiello kansanedustajana toimimisesta on kirjattu. Huomattava historiallinen reliikki on sotilaan mahdollisuus toimia valtionpäämiehenä, koskien lähinnä marsalkka Mannerheimia. Puolueisiin kuulumisen laittomuus tuntuu kovin mitättömältä, jos sotilas voi kuitenkin käytännössä johtaa koko valtiota.

3.2 Etujärjestöt ja ammattiliitot

Sotilailla on useita ammattijärjestöjä: Päälystöliitto, Upseeriliitto, Aliupseeriliitto, Rajavartioliitto sekä Maanpuolustuskorkeakoulun kadeteilla Kadettitoverikunta. Päälystöliiton jäsenistä pääosa on opistoupseereita, mutta mukaan kuuluu myös määräaikaisia reserviupseereita, upseereita, erikoisupseereita, aliupseereita, raja- ja merivartioita, sopimussotilaita ja siviilihenkilöitä. Suurin osa Upseeriliiton jäsenistä on Maanpuolustuskorkeakoulusta (ent. Kadettikoulu) valmistuneita upseereita, Kadettitoverikunta toimii vielä opiskelevien etujärjestönä. Aliupseeriliittoon kuuluu lähinnä aliupseereita, ja Rajavartioliittoon Rajavartiolaitoksen palveluksessa olevia. Järjestöjen toiminta on ensisijaisesti sosioekonomista, jäsenistönsä taloudellisen ja yhteisöllisen hyvinvoinnin edistämistä. Kyseiset järjestöt eivät omaa näkyviä puoluesiteitä, toisin kuin esim. Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK, joka on vahva Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen r.p. [sic] taloudellinen tukija.

2000-luvun alkupuolella Suomi päätti osallistumisestaan EU:n kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin, minkä sinetöi siviilien kriisinhallintaa koskeva laki 2004. Kyseisten tehtävien sotilashenkilöstöä koskevat palkkaus- ja palvelusehdot eivät tyydyttäneet Upseeriliittoa, vaan liitto asetti kaikki kansainväliset tehtävät hakukieltoon (MTV3 2005). Vaikka Upseeriliitto nauttikin jäsenistönsä vankkaa luottamusta ja tukea hakukiellossa, korkean profiilin sotilaita, puolustusvoimien komentaja amiraali Kaskeala mukaan lukien, erosi liitosta vastalauseena valtionhallinnon vastaisille toimille (Yle 2005). Mm. sotilasvalan sisällöllä perustellun hakukielton pelättiin yleisesti asettavan Suomen osallistumisen kansainvälisiin tehtäviin jatkossa kyseenalaiseksi ja heikentävän Suomen mainetta luotettavana yhteistyökumppanina kriisinhallintaoperaatioissa. Loppusyksystä 2005 päätynyt hakukielto nosti esiin vastakkainasettelua Upseeriliiton silloisen puheenjohtajan everstiluutnantti Pekka Kourin edustaman hakukieltoa noudattaneen kadettiupseeriston ja kieltoa noudattamattomien sekä muiden ammattiliittojen sotilashenkilöstön kesken. Esim. Päälystöliiton opistoupseereja värvättiin kadettiupseerien koulutusta vastaaviin tehtäviin kiellon aikana (Upseeriliitto 2005).

Syksyllä 2008 Uuden Insinööriliiton, jossa pari vuotta aikaisemmin yhdistyivät Insinööriliitto ja Kuntien Tekniset (KTK), johtajistossa käytiin näkyvää valtataistelua (Helsingin Sanomat 2008a). Insinöörimajuri Ari Rautakorpi hävisi kisan puheenjohtajuudesta Pekka Porokarille. Puolustusvoimiin tapaus liittyi koska Rautakorpi edustaa Upseeriliiton jäsenistön poislukien kaikkia puolustusvoimien työntekijöitä pääluottamusmiehenä. Tapahtuneen jälkeen Upseeriliitossa koettiin mahdottomaksi Rautakorven ajaa puolustusvoimissa palvelevien etuja, kun sillat ovat palaneet oman liiton johtoon (Upseeriliitto 2008). Suoralla kannanotolla oli selkeästi tavoitteena horjuttaa Rautakorven asemaa pääluottamusmiehenä sekä ilmaista suora tuki täysin sotilasalasta poikkeavalle ammattiliitolle. Pääluottamusmiesvaalit pidetään näillä näkymin kuluvan vuoden maaliskuussa, jolloin nähdään oliko kannanotolla vaikutusta (Tekniikan akateemisten liitto 2009).

3.3 Jääviyskysymys ja moraaliset ristiriidat

Vuoden 2008 kunnallisvaalien yhteydessä käytiin paljon keskustelua siitä onko moraalisesti hyväksyttävää, että kunnalliset luottamustoimet ovat täynnä kunnan työntekijöitä. Kotikuntansa palveluksessa valtuutetuista on 14 prosenttia ja sen päälle vielä 10 prosenttia on kuntayhtymän tai muun kuin kotikuntansa palveluksessa (Manninen 2008). Mihinkä asti ammattisotilailla pitäisi olla sitten oikeus puuttua maanpuolustuksen järjestämistä ja turvallisuuspolitiikkaa koskeviin kysymyksiin? Kyseessä on heidän elinkeinonsa, joka on vieläpä markkinavoimille alttiista aloista poiketen lähes täysin riippuvainen poliittisista päätöksistä – päätöksistä, joihin he eivät lainsäädännön puitteissa saisi osallistua.

Kukaan ei omista tämän päivän Suomessa oikeaa visiota tulevaisuudesta. Myös upseereilla on mahdollisuus tuoda esille oman alansa näkökulmasta koko kansaa koskevia asioita. Erityisesti upseereilla voisi olla annettavaa muille kasvatustieteille kasvatuksen ja kasvamisen arvojen suhteen. Upseerien tulisi ottaa osaa yhteiskunnalliseen arvokeskusteluun säännöllisesti. (Huhtinen 1999, 135)

Aki Huhtisen mukaan muussa hallinnossa käynnissä oleva rakennemuutos ulottuu myös puolustusvoimiin. Turvallisuuspolitiikan sotilaalliset toteutustavat ovat ensisijaisesti riippuvaisia Euroopan poliittisesta tilanteesta. Huhtinen esittää, että kyse on osittain puolustusvoimista itsestään lähtöisin olevasta valmistautumisesta sotilasliittoutumiseen – odotetaan enää vain virallista päätöstä. Hän nostaa esiin myös kysymyksen ulkoisen uhan suunnasta ja intensiteetistä: määrittävätkö sotilaat arvioillaan suunnan, mihin poliitikot perustavat päätöksensä? Kun kilpailuyhteiskunnassa vaaditaan ”tulos tai ulos” -periaatteella tiettyä näyttöä, uhkana on että sotilaana palvelevan valtion virkamiehen tehtäväksi tulee mahdollisimman tehokas raportointi, joita käytetään ulko- ja puolustusministeriöiden raaka-aineena. Kiristyvät tuottavuuden käytännöt taasen tukevat sellaista raportointia, joka myötäilee puolustusvoimien lisämäärärahojen tarvetta. (mt. 38, 94)

Sotilasorganisaatio ei perinteisesti ole sisällyttänyt itseensä kriittistä tieteellistä arviointikoneistoa. Sotilaskoulutuksen lähentyessä perinteistä akateemista koulutusta Maanpuolustuskorkeakoulun (MPKK) puitteissa turvallisuuspolitiikan tekokin muuttuu: sotilaat eivät yksin enää tiedä ja

hallitse sodankäynnin, sotatieteiden, aluetta. Uudet lähestymistavat ja monimuotoiset toimintaympäristöt vaativat arvioilta, metodeilta ja päätöksiltä tieteellisen yhteisön hyväksynnän, kuten on muunkin tieteen tekemisessä tapana. Vaikka kyse on lähtökohtaisesti sotilasmaailman lyömisestä tieteen standardien muotteihin, tehdään samalla sotilaiden politiikan harjoittamisesta ns. salonkikel-poista. Jos sotatieteet täyttävät tieteen määritelmän, ne voidaan nähdä arvovapaina, objektiivisina tieteenaloina. Tämä siitä huolimatta, että rauhanaikaisia asevoimia koskevissa päätöksissä on ensisijaisesti kyseessä valmistautuminen, tulevan ennustaminen vuosikymmeniksi eteenpäin, kun perinteisissä luonnontieteissä tehdään empiirisiä havaintoja tällä nimenomaisella hetkellä tapahtuvista ilmiöistä. Organisaation koko ja kankeus vaativat pitkän aikavälin harkintaa, jossa jokaisen teon seuraamukset arvioidaan ja todennäköisiä skenaarioita vertaillaan.

Maanpuolustuskorkeakoulussa harjoitettava tutkimus ja opetus luovat osaltaan perusteita valtiovallan turvallisuus- ja puolustuspoliittiselle suunnittelulle ja päätöksenteolle edistään siten sekä kansallista että kansainvälistä turvallisuutta. (Maanpuolustuskorkeakoulu 2006)

Missiossaan MPKK myöntää avoimesti tutkimuksensa vaikuttavan suoraan poliittisiin päätöksiin. Puolustusratkaisuissa eniten ammattitaitoa sieltä varmasti löytyykin, sitä ei käy kiistäminen. Päätöksenteon lomittaisuuden vuoksi turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tiukka erottaminen muusta politiikasta on kuitenkin lähinnä veteen piirretty viiva. Natoon liittyminen ei ole pelkästään turvallisuuspoliittinen teko: siinä on myös kyse mm. suhteista Venäjän federaatioon ja aiheutuvista kansantaloudellisista kustannuksista, jotka taasen heijastuvat kaikille muille politiikan sektoreille. Vaikka yliopistot ovat kautta linjan hyvin voimakkaita politiikan lobbaajia omilla kapeilla toiminta-aloillaan, ei laissa ole kuitenkaan kielletty siviiliprofessoreiden puoluepoliittista toimintaa. Tässä mielessä olosuhteet tekevät MPKK:sta periaatteessa jäävin ottamaan osaa poliittiseen päätöksentekoon millään tavalla.

Suomen puolustusvoimille tärkeimmät suhteet valtionhallintoon löytyvät presidentinlinnasta ja puolustusministeriöstä. Tasavallan presidentti puolustusvoimien ylipäällikkönä on tärkein yksittäinen henkilö, johon puolustusvoimien komentajan tulee pitää välit kunnossa ja kenen silmissä puolustusvoimien tulee ensisijaisesti todistaa olemassaolonsa tarpeellisuus. Periaatepäätösten ja imagonhoidon ulkopuolinen käytännön hallinnointi tapahtuu kuitenkin puolustusministeriön ja puolustusvoimien avainhenkilöiden välillä. Puolustusministeri, ministeriön kansliapäällikkö, pääesikunnan päällikkö ja puolustusvoimien komentaja muodostavat toisistaan riippuvaisen nelikentän, jossa tehokas toiminta rakentuu pääasiassa luotettavuudelle. Luottamuspulasta johtuvat konfliktit tässä puolipoliittisessa nelikentässä voivat johtaa puolustusvoimien vaikutusvallan murenemiseen poliittisten päättäjien keskuudessa. Yrittäessään pysyä epäpoliittisina ja luotettavina puolustusvoimien johtohahmot pelaavatkin siis itse asiassa poliittista uhkapeliä. Tarkoituksena on ottaa kantaa yhteiskunnallisiin asioihin tasapainoilemalla omien etujen ajamisen ja istuvien poliitikkojen miellyttämisen välillä, unohtamatta lain pykälää sotilaiden puolueettomuudesta. (Hägglund 2006, 192 - 206)

4 KENRAALI – VIRKAMIES VAI POLIITIKKO?

4.1 Asema päätöksenteossa

Asevoimilla (*armed forces*) on kaikissa valtioissa vakiintunut asema, oli kyse sitten Kiinan kansantasavallan yli kahdesta miljoonasta sotilaasta tai Vatikaanivaltion satapäisestä sveitsiläiskaartista. Asevoimilla voidaan nähdä olevan merkitystä kuudella eri sektorilla (ns. asevoimien aspektit James Eayrsin mukaan):

- 1) strateginen (*strategic*)
- 2) vakuutus (*insurance*)
- 3) laki ja järjestys (*law and order, domestic and foreign*)
- 4) modernisaatio ja kehitys (*modernisation and development*)
- 5) seremoniallinen (*ceremony*)
- 6) diplomaattinen (*diplomatic*)

Karkeasti jaettuna kolme ensimmäistä ovat sotilaallisia ja kolme jälkimmäistä ei-sotilaallisia tehtäviä. Etenkin Yhdysvalloissa asevoimien määrärahoilla suoritetaan valtavat määrät tutkimustyötä, joka usein poikii myös siviilimaailman sovelluksia. Nationalistinen yhteenkuuluvuuden tunne ja valtion pyrkimys osoittaa suvereniteettiaan on seremoniallista. Sota on myös viimeinen käytettävissä oleva keino kansainvälisissä suhteissa. Tuskin kukaan asettaa ammattisotilaiden mielipidettä ja määräysvaltaa kyseenalaiseksi kohtien 1 - 3 alaisuuteen kuuluvissa kysymyksissä, mutta kun kyse on valtion kehityksestä tai diplomatiasta, astutaan sotilaan puolueettomuuden harmaalle alueelle. (Eayrs 1969, passim.)

Lähtökohtaisesti kenraali on valtion virkamies. Häntä ei ole valittu demokraattisesti vaaleilla, eikä hän edusta mitään poliittista aatetta, vaan hänen virkaan nimityksensä (ylentämisensä) kriteerinä on ensisijaisesti korkea oman alansa ammattitaito, virkavuodet ja hankittu kokemus ja koulutus. Kenraalikunta on vastuussa Suomen puolustusvoimien ylimmästä operatiivisesta johdosta kriisiaikana, joten heidän ammatillinen mielenkiintonsa on tai tulisi olla sodankäynnissä ja Suomen mahdollisimman tehokkaassa puolustamisessa. Näiden em. mielenkiinnon kohteiden ymmärrettävän laajuuden vuoksi ammattisotilaat ovat avoimia erilaisille toteutustavoille ja toimintaperiaatteille. Tämä avoimuus johtaa helposti ”johdateltavuuteen”, ts. luonnolliseen poliittisen eläimen, *zoon politikonin*, puoltentalintaan muissakin yhteiskunnallisissa kysymyksissä. Näin näkyvänä julkisuuden henkilönä mielipiteillä varustetusta kenraalista sukeutuu poliitikko.

Otan esimerkiksi erään periaatteellisella tasolla täysin ammattimaisen asian, mutta laajemmassa mittakaavassa varsin merkittävän poliittisen ratkaisun: suvereenin valtion puolustuksen käytännön järjestäminen. Tunnetun sotahistorioitsijan, everstiluutnantti sir John Baynesin (1928 - 2005), mukaan armeijatyypit (*conscript, citizen, voluntary, mixed*) määrittelee armeijan merkityksen, aseman, vaikutusvallan ja tehtävän yhteiskunnassa, myös rauhan aikana. Hän itse puhuu selväs-

ti asevelvollisuusarmeijaa vastaan ja palkka-armeijan puolesta, mutta ensisijaisesti Iso-Britannian monarkian näkökulmasta. Suomen turvallisuuspoliittisessa keskustelussa on käyty kiivastakin väittelyä yleisen asevelvollisuuden lakkauttamisesta, eivätkä argumentit ole rajoittuneet pelkästään sotatieteellisiin havaintoihin. Asevelvollisuuden yhteiskunnallinen merkitys ulottuu kansalaisten kunnon ylläpitämisestä ja siviilimaailman tarpeita tyydyttävästä koulutuksesta palkkasotilaiden yhteiskuntaluokan synnyn estämiseen ja ikäluokan solidaarisuuden rakentamiseen. (Baynes 1972, 44 - 89)

Vuosien 1918 - 1939 aikana Suomessa valtion kehitys otti pitkälti sen suunnan, minkä muuhun kansakuntaan verrattuna korkeasti koulutettu sotilashenkilöstö, mm. jääkäriiliike ja tsaarin Venäjän aikaiset upseerit, oli omaksunut. Esim. suojeluskunnilla oli tärkeitä sisäisen järjestyksen, yhteenkuuluvuuden ylläpidon ja kansalaiskasvatuksen tehtäviä. Sotilaita nimitettiin hoitamaan tehtäviä, jotka olisivat kuuluneet puhtaasti siviileille. Sotilaista mm. tehtiin Valtion rautateiden pääjohtajia ja muita huippuvirkamiehiä, mikä on tyypillistä kehittymättömissä yhteiskunnissa. Sotien jälkeen sotilaiden ylikorostunut rooli yhteiskunnassa pieneni huomattavasti. Toisaalta talvisotaan taaßen varustauduttiin varsin heikosti, jolloin Neuvostoliiton hyökkäys yllätti heikosti varustetun silloisen Suomen sotaväen. Siviilille voi olla vaikea hahmottaa kriisejä ja niiden vaikutusta, sotaa tai sodan uhkaa. Asevoimien johtoasemissa olevilla on velvollisuus konsultoida, toimia asiantuntijoina ja neuvonantajina, jonka jälkeen poliittisilla päättäjillä on vastuu toimeenpanosta. Kysymys kuuluu: missä kulkee lobbauksen ja korruption raja? (Hägglund 2001, 48 - 50, 111)

4.2 Sotilaat päivänpolitiikassa

Ammattisotilaiden näkyvyys päivänpolitiikassa ei ole rajoittunut marsalkka Mannerheimin aikoihin, vaan puolustusvoimien virassa palveleva ja reserviin siirtynyt henkilöstö on ottanut osaa julkiseen keskusteluun säännöllisesti. Etenkin kenraalikunnan jäsenet, arvovaltaiset valtion korkeimpiin virkamiehiin lukeutuvat sotilashenkilöt, ovat ottaneet kantaa muihinkin kuin puolustusvoimien vastuualueelle kuuluviin kysymyksiin. Ennen kaikkea puolustusvoimien komentajat ovat olleet näkyvästi esillä, mutta muihinkaan tehtäviin nimitetyt johtohahmot eivät ole vältelleet osallistumista.

4.2.1 Nykyinen ja tuleva komentaja

Tämänhetkinen istuva puolustusvoimien komentaja, amiraali Juhani Kaskeala, entinen Suomen sotilasedustaja EU:ssa ja NATO:ssa, on asettunut puolustamaan Suomen puolustusvoimien osallistumista kansainvälisiin yhteisoperaatioihin (Kaskeala 2008c). Hän on ottanut aktiivisesti kantaa myös mm. rypäle- ja maamiinakieltoihin (Kaskeala 2008b) sekä yleisen asevelvollisuuden säilyttämiseen (Kaskeala 2008a). Hän on ilmaissut myös huolensa puolustusvoimiin kohdistuvista leikkauksista, ja väittää tilanteen jatkuessa valikoivaan asevelvollisuuteen siirtymisen ja reservin pienentämisen olevan ainoita vaihtoehtoja (Ruotuväki 2006a). Kaskeala on kuitenkin varonut laajentamasta kannanottojaan turvallisuuspolitiikan ulkopuolelle. Hän on mitä ilmeisimmin noudatta-

nut tarkasti edeltäjänsä Gustav Hägglundin doktriinia: ”Upseerit eivät sinänsä ole mitään toisen luokan kansalaisia: meitä koskee sama sananvapaus kuin muitakin. Olen kuitenkin vahvasti sitä mieltä, että puolustusvoimien ylemmän johdon on syytä rajoittaa esiintymisiään.” (Hägglund 2001, 111)

Istuvan komentajan seuraajaksi valittu kenraaliluutnantti Ari Puheloinen nousi mediassa näkyviin pian valituksi tulemisensa jälkeen antamallaan lausunnoilla Suomen nuorison terveydentilasta (Helsingin Sanomat 2009a). Hän painotti lasten ja nuorten elämäntapojen kasvatuksen vastuun siirtämistä puolustusvoimilta perheille ja kouluille. ”Läski on Suomen paha vihollinen,” Puheloinen kommentoi. Huomiota sai myös kiinnostava yksityiskohta hänen yksityiselämästään: Puheloinen on tietävästi maailman ensimmäinen puolustusvoimien komentaja, jonka vaimo, Tiina Laisi-Puheloinen, on itsekin (reservin) upseeri. Joukko tutkijoita ennätti jo kyseenalaistaa Puheloinen väitteet, osana suurempaa keskustelua asevelvollisuusjärjestelmän uudistamisesta ja koulutuksen sisällöstä (Helsingin Sanomat 2009b).

4.2.2 Hägglund

Kenraali evp Gustav Hägglund toimi 1994 - 2001 puolustusvoimien komentajana sekä 2001 - 2004 Euroopan sotilaskomission puheenjohtajana, mikä tarkoittaa käytännössä Euroopan unionin korkeinta sotilasvirkaa. Hägglund on osoittanut Nato-myönteisyytensä (Hägglund 2001, 151 - 154), mutta on myöhemmin tarkentanut kantaansa ”kaksipilarisen Naton” mallista, jossa ensimmäinen pilari olisi Yhdysvallat Amerikan mantereella ja toinen EU:n yhteinen puolustus Euroopassa. Käytännössä tämä rajaisi yhteistyön Naton kanssa Eurooppaan sijoittuvaan yhteistoimintaan, EU:n huolehtiessa ensisijaisesti oman alueensa puolustuksesta (Hägglund 2004, passim.). Häntä pidetään yleisesti Euroopan yhteisen puolustuksen rakentamisen edelläkävijänä.

Hän on yksi kansainvälisimmän suuntautuneista suomalaisista modernin ajan upseereista. Hänellä on kokemusta rauhanturvatehtävistä, yliopistotasoinen koulutus Yhdysvalloista ja pitkä kausi valtion ja unionin korkeimmissa sotilasviroissa. Hägglundin komentajakaudella uudistettiin myös upseerien koulutus vastaamaan akateemista siviilikoulutusta (Hägglund 2006, 230 – 236), minkä vuoksi tänä päivänä upseerintutkintoa voi rinnastaa maisteriin, yleisesikuntaupseeria lisensoitiin jne. Häntä jopa esitettiin nykyisen ulkoministerin Alexander Stubbin toimesta Kokoomuksen presidenttiehdokkaaksi vuoden 2006 presidentinvaaleihin, joihin kuitenkin valittiin nykyinen eduskunnan puhemies Sauli Niinistö (Helsingin Sanomat 2004). Esitys synnytti aikanaan keskustelun sotilaiden asemasta politiikassa, mihin otti osaa mm. emeritusprofessori Antero Jyränki asettamalla demokratian yhdeksi ehdoksi sen, että siviilit valvovat sotilaita (Ruotuväki 2004).

Hägglund on ristiriitainen hahmo niin sotilas- kuin siviilimaailmassa. Hän on ollut monen puolustusvoimia myllyttäneen uudistuksen takana, mikä on taannut hänelle omiensa keskuudessa paitsi ystäviä myös paljon vihamiehiä. Poliittisesti hän on ottanut vahvasti kantaa etenkin eurooppalaisen puolustuksen ja kansainvälisen rauhanturvaamisen saralla. Hänellä on tiiviit suhteet tasaval-

lan presidenttiin Tarja Haloseen, lähinnä peräisin komentajakauden lopulta 2000 - 2001. Suhdetta voikin kuvata ”tulen ja jään tanssiksi”, Halosen edustaessa pasifistista SDP:n äärivasemmistoa ja Hägglundin kokoomuslaista sotilasvirkamiestä, mille ominaista oli kompromissien aikaansaaminen mm. maamiinakysymyksessä. Vapaudenristin ritarikunnan kansleriuden myötä Hägglundin rooli on rajoittunut lähinnä eayrsiläiseen ”seremonialliseen aspektiin”, ja hän on välttänyt huomiota herättävien kannanottojen antamista medialle.

4.2.3 Klenberg & Ahola

Puolustusvoimien entinen komentaja, amiraali evp Jan Klenberg on puuttunut viime vuosina puolustusmäärärahojen leikkaamiseen (Ruotuväki 2006a). Hän uskoo, että Suomi ottaa tällöin tietoisesti turvallisuusrisikin, ja päättäjät tekevät tyhjäksi puolustuskomiteoiden vuosien työn. Ratkaisuksi hän esittää määrärahojen korottamista ja/tai Natoon liittymistä. 1990-luvun alkupuolella esitettiin ehdotus, lähinnä virastovaltuutettu Pekka Ojalan toimesta, yhdistää pääesikunta puolustusministeriöön. Kenraali evp Aimo Pajunen, puolustusministeriön silloinen kansliapäällikkö oli vahvin puolestapuhuja, ilmeisesti oman asemansa kohottamisen tähden, kun taas Klenberg silloisena puolustusvoimien komentajana nousi voimakkaasti vastustamaan ehdotusta. Ehdotus ei toteutunut, mutta Pajusen aikana silloinen puolustusministeri Elisabeth Rehn ajoi läpi toisen uudistuksen, joka mahdollisti siviilin valitsemisen kansliapäälliköksi, ja oli näin ollen osa yleistä trendiä riisua puolustusvoimien ylintä valtaa sotilailta. (Hägglund 2006, 203 – 207)

Entinen puolustusministeriön kansliapäällikkö ja Karjalan Lennoston komentaja, kenraaliluutnantti evp Matti Ahola, arvosteli rankasti Suomen valtiojohtoa kykenemättömyydestä toimintaan Georgian kriisiin yhteydessä. Hänen mukaansa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian mukaiset toimet jätettiin kokonaan toteuttamatta. Ahola mm. kutsui pääministeri Matti Vanhasta kykenemättömäksi kriisijohtajaksi, nimesi sinipunaisen eli kokoomuslaisista ja sosiaalidemokraateista koostuvan ”*dream teaminsä*” Suomen ulkopolitiikan johtoon ja katsoi että Suomen kansainvälisesti luonteva paikka on olla Naton jäsenenä. (Helsingin Sanomat 2008b; Savon Sanomat 2008)

4.2.4 Vesterinen

Kenraaliluutnantti evp Veikko Vesterinen on toiminut mm. Turun ja Porin sotilasläänin komentajana sekä presidentti Mauno Koiviston ja puolustusvoimien komentajan adjutantina. Kirjassaan Kolmen kenraalin kintereillä hän osoitti avoimesti vastustuksensa jalkaväenkenraali Yrjö Keinosen (1912 - 1977) komentajakauden uudistuksille puolustusvoimissa (Vesterinen 1995, 73 - 84, 105 - 110). Keinosen pätevyydestä voidaan olla montaa mieltä, mutta hänen kautensa uudistukset lähensivät puolustusvoimia ja siviilimaailmaa sekä loivat pohjan alueelliselle maanpuolustusjärjestelmälle, joka on edelleen käytössä (Puolustusvoimat 2006). Mielenkiintoisena yksityiskohtana jalkaväenkenraali Keinonen oli itseasiassa Maalaisliiton jäsen 1950-luvulla, kesken sotilasuransa, ja

hänellä oli monisyiset yhteydet sekä Urho Kekkoseen että Veikko Vennamoon.

Vesterinen myös arvosteli voimakkaasti asehankintoja entisen Itä-Saksan jäämistöstä 1990-luvun alussa (Vesterinen 1997, 147 - 153). Hankintoihin kuului mm. panssarivaunuja, jotka kuitenkin pääosin romutettiin vuonna 2007. Vesterisen mukaan kyse oli puolustusvoimien sisäisestä eturistiriidasta, kun maavoimat halusivat uutta kalustoa ilmavoimille tehtyjen kalliiden Hornet-kauppojen jälkeen. Vesterinen on ilmaissut toiveensa ylipäällikkyyden siirtämisestä presidentiltä pääministerille, ”parlamentaarisen vastuun” vuoksi (Turun Sanomat 2007). Hän katsoo, että sotilaskäskyasiat tulisi siirtää pääministerille perustuslain tarkistamisen yhteydessä, jotta päästäisiin yhteneväiseen käytäntöön muiden EU-maiden kesken. Hän puolustaa myös puolustusministerin sijaa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä pitää Suomen itsenäistä puolustusta ja Suomen uskottavaa puolustusta toisensa pois sulkevinä käsitteinä, eli on vahvasti Nato-myönteinen.

4.2.5 Johtopäätöksiä

Natoon myönteisesti suhtautuvat kannanotot voidaan nähdä puolustuspoliittisina mielipiteinä: kuinka turvata Suomen puolustus tilanteesta riippumatta. Vahvinta siviilien keskuudessa Naton kannatus on kuitenkin ollut juuri oikeistopuolueiden keskuudessa, jolloin mielipiteillään ammattisotilaat taas herkästi leimataan oikeistomielisiksi. Ylipäättään maanpuolustuksen ja isänmaallisuuden puolestapuhujiksi asettautuneet oikeistolaiset ja konservatiivit haluavat mediassa rakentaa yhteyden kantaaottavien kenraalien ja puoluepolitiikan välille. Heille on edullista saada politiikassa omalle puolelleen alan asiantuntijoita, joiden arvovallalla voidaan tukea muitakin kuin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä väittämiä. Esim. Gustav Hägglund yksityishenkilönä voidaan asettaa arvioinnin kohteeksi, kun nostetaan esiin Kokoomuksen personifikaatioita - upseerin aseman mystiikkaa ja todellista virkamiesuraa sekoitetaan viihdyttäväksi kokonaisuudeksi, joka herättää paitsi kiinnostusta, myös vaaleihin asti kantavaa luottamusta.

Kannanottoja ei ole pelätty, vaan esim. Vesterisen mukaan (Turun Sanomat 2007) ne ovat kuuluneet korkeassa virkamiestehtävässä palvelleen velvollisuudeksi. Kenraaliksi edenneellä henkilöllä katsotaan olevan samanlaista arvovaltaa kuin ministerillä tai professorilla – titteli itsessään on jo perustelu argumenttien pätevyydelle, joka on itse asiassa klassinen auktoriteettiin nojaava argumentointivirhe. Kenraali voidaankin ymmärtää kolmen arkun vartijana: hän ajaa sotilaana koko valtakunnan, työntekijänä puolustusvoimien ja ammattikuntansa sekä poliittisena toimijana omaa etuaan. Näistä keskenään kilpailevista rooleista/toimenkuvista syntyy väistämättä jonkinasteinen eturistiriita.

5 LOPPUPÄÄTELMÄT

Maanpuolustus ei ole, kaikista yrityksistä huolimatta, arvovapaan keskustelun piirissä. Isänmaallisuus ja maanpuolustustahto on tehty oikeistoon leimautuneita käsitteitä, joita puolustusvoimat pyrkii kuitenkin pitämään neutraaleina. Käytännössä tämä vain vahvistaa käsitystä oikeistosta isänmaan puolestapuhujana. Itsenäisen Suomen historia on kietonut koko ”isänmaa”-käsitteen vähitellen oikeiston argumentiksi vasemmistoa ja uudistusmielisiä vastaan. ”Isänmaan suojelijoina ja maanpuolustustahdon ruumiillistumina” ammattisotilaista tehdään näin oikeiston etujen palvelijoita, osan edesauttaessa tätä itsenäisesti oikeistomyönteisillä kannanotoillaan.

Suomen lainsäädännöllä on pyritty luomaan koko kansan armeija, jolla ei ole puoluesiteitä, ja jonka palkattu henkilöstö pidetään puolue toiminnan ylä- ja ulkopuolella. Vaikka sotilaat ovat turvallisuuspoliittisen sektorin, ja erityisesti juuri maanpuolustuksen virkamiehiä, on heidän sektorinsa raja muuhun politiikkaan häilyvä. Sisäinen ja ulkoinen turvallisuus vaikuttavat koko suvereenin valtion muuhun toimintaan, joten sotilaan on helppo laajentaa kannanottojaan toimialueensa ulkopuolelle. Suomalaiset ammattisotilaat, kenraalikunta etunenässä, ovat säännöllisesti ottaneet osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun, arvostelleet virkamiehinä poliittisia päättäjiä ja tehneet esityksiä sellaisten asioiden aihepiiristä, jotka eivät enää kuulu turvallisuuspolitiikan alueelle.

Maailmassa on kovin vähän maita, joissa ei ole lainkaan asevoimia, ja niissäkin puolustus on yleensä hoidettu sopimuksella toisen valtion asevoimien kanssa. Maanpuolustus on yksi niitä harvoja yöpartijamallin mukaisia välttämättömiä julkisen sektorin haaroja, joita ilman yhteiskunnalla ei ole edellytyksiä toimia. Kansainvälisiin suhteisiin aseellinen voima, sotilaallinen painostus sekä sodan uhka ja sodankäynti ovat kuuluneet alusta asti. Olisi utopistista väittää nykyisenkaltaisessa kansallisvaltioiden maailmassa olevan mahdollista tilanne, jossa armeijoita ei olisi eikä tarvittaisi, joten sotilaallisen vaikutusvallan voidaan katsoa olevan ”välttämätön paha”.

Kuten jo johdannossa totesin, operatiivisten toimijoiden ja ylimmän vallan haltijoiden monisyinen ja vaikeaselkoinen suhde on täynnä ristiriitoja ja konflikteja, riippumatta siitä mitä hallinnon alaa tarkastellaan. Puolustusvoimat kuuluvat parlamentaarisen valvonnan piiriin puolustusministeriön kautta, mutta länsimaisittain harvinaisen vahva komentajan asema korostaa puolustusvoimien palveluksessa olevien ammattisotilaiden merkitystä, joka voidaan ymmärtää jopa tietynasteisena itsenäisyytenä. Loppujen lopuksi sotilaallista vallankäyttöä koskeva analyysini voidaan tiivistää seuraaviin johtopäätöksiin:

- 1) Suomalaiset ammattisotilaat eivät ole pelänneet, eivätkä todennäköisesti pelkää jatkossakaan, valtiojohdon poliittisten päätösten avointakaan arvostelua oman ammattitaitonsa puitteissa käytävässä keskustelussa.
- 2) Puolustusvoimien vaikutusvalta on laajentunut myös muille yhteiskunnan osa-alueille kuin turvallisuuspolitiikkaan.
- 3) Sekä aktiivipalveluksessa olevia että reserviin siirtyneitä kenraalikunnan jäseniä on julkisilla kan-

nanotoilla esittänyt avoimen tukensa puolustusliitto Natoon liittymisestä.

Johtopäätökseni voidaan nähdä katsantokannasta riippuen joko toivottavina, epätoivottavina tai täysin luonnollisena valtakunnallisen poliittisen entiteetin kehityskulkuna – lähtökohtaisestihan puolustusvoimien kokoinen organisaatio, mihin muuhun valtion laitokseen tai virastoon verrattuna, pyrkii itsensä kasvattamiseen ja kehittämiseen kaikilla osa-alueilla. Nykytilanne on kuitenkin nykyisen lainsäädännön ja läntisen sivistysvaltiokäsitteenkin puitteissa arveluttava. Periaatteessa voimassa olevia lakeja sovelletaan varsin vapaamielisesti, ja niissä otetaan tiettyjä vapauksia, mutta toisaalta sellaisissakin asioissa, joissa avoimella keskustelulla olisi avainmerkitys, sotilaat joutuvat hillitsemään kannanottojaan poliittisen leimautumisen vuoksi.

Mielestäni nykytilanteeseen pitäisi puuttua. Olen aina suosinut normatiivista tieteentekoa, jonka tavoitteena on tutkimuksella tuottaa selkeitä ohjeita ja toimintasuosituksia. Siksi tarjoankin ratkaisuksi vallitsevaan tilanteeseen kahta vaihtoehtoa, mielestäni toteuttamiskelpoista, menettelymallia:

a) Poliitiikan militarisointi. Sotilaat päästetään avoimesti mukaan politiikkaan antamalla täydet vapaudet puolue toimintaan sekä ehdokkaaksi asettumiseen kaikissa vaaleissa. Tärkeimmät tehtävät puolustusvoimissa voitaisiin politisoida samaan tapaan kuten kaupunginjohtajuus on muutettavissa pormestarin viraksi. Toiminta olisi avointa, eikä kysymystä laittomasta poliittisesta toiminnasta tarvitsisi enää huomioida.

b) Länsimainen linja. Puolustusvoimille merkittäviin valtionhallinnollisiin virkoihin aletaan nimittää vain siviilejä, ja puolustusvoimien komentajan valta kavennettaisiin neuvonantaja-asemaksiksi. Tämä ei sinällään tarkoittaisi asevoimien merkityksen heikentämistä, vaan johdon haltuunottoa siviilivirkkamiehille ja parlamentaarille luottamushenkilöille. Laitonta poliittista toimintaa valvottaisiin tarkemmin kuin ennen ja siitä seuraavia rangaistuksia voitaisiin koventaa.

Mielestäni toimimalla pääpiirteittäin jommankumman mallivaihtoehdon mukaan selkeytetään tilannetta nykyisestä ja tehdään päätöksenteosta ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla läpinäkyvämpää. Demokratian kannalta vaarallisimpia ovat juuri ne päätökset, joista ei kuulla ennen kuin ne ovat lyöneet itsensä läpi. On tinkimätön tosiasia, että sotilaat käyttävät Suomessa jo nyt poliittista valtaa, mutta monet päätöksistä tehdään suljettujen ovien takana, eikä ammattisotilaiden (poliittisten) voimavarojen hyödyntäminen ole niin tehokasta kuin se voisi olla. Vallitsevassa tilassa epäselvät ja ristiriitaiset normit sekä vakiintuneet toimintatavat ovat tehoton kompromissi. Linjanmuutoksilla voitaisiin joko estää tämä kehitys tai asettaa sen suunnalle halutut rajat.

6 LÄHDELUETTELO

LÄHTEET

- Eduskunta. 2000. Täysistunnon pöytäkirja PTK 50/2000 vp 11.4.2000.
http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/ptk_50_2000_ke_p_4.shtml, 8.2.2009.
- Halla-aho, Jussi. 2008. Kirjoituksia uppoavasta Lännestä. <http://www.halla-aho.com/scripta/>, 30.1.2009.
- Heinonen, Veikko. 2008. Sotilas, maanpuolustus ja isänmaa turvallisuusdiskurssissa. Sotilasaikakauslehti. 3/2008, 4/2008, 5/2008.
- Helsingin Sanomat. 2004. Stubb: Gustav Hägglund sopisi kokoomuksen presidenttiehdokkaaksi. 13.9.2004.
- Helsingin Sanomat. 2008a. Akavan puheenjohtaja puuttui Insinööriliiton riitoihin. 5.7.2008.
- Helsingin Sanomat. 2008b. Kenraali Ahola: Suomen johto ei uskaltanut ottaa kantaa Georgian sotaan. 20.10.2008.
- Helsingin Sanomat. 2008c. Puolustusvoimien komentajasta tulossa määräaikainen. 13.11.2008.
- Helsingin Sanomat. 2009a. Tuleva komentaja: Läski on Suomen paha vihollinen. 23.1.2009.
- Helsingin Sanomat. 2009b. Sosiologit: Armeijalla läskiä suurempia haasteita. 31.1.2009.
- Helsingin Sanomat. 2009c. Virkkunen pyytää vasemmistolta anteeksi arviotaan. 9.2.2009.
- Kansallinen Kokoomus r.p. 2006. Periaateohjelma. <http://www.kokoomus.fi/aate/tavoitteet/periaateohjelma/>, 28.1.2009.
- Kaskeala, Juhani. 2008a. Puolustusvoimain komentajan tervehdys Kansallisen Veteraanipäivän pääjuhlassa Kouvolassa 27.4.2008.
- Kaskeala, Juhani. 2008b. Puolustusvoimain komentajan puhe 186. maanpuolustuskurssin avajaisissa 22.9.2008.
- Kaskeala, Juhani. 2008c. Puolustusvoimain komentajan tervehdys Upseeriliiton 90-vuotisjuhlassa 24.11.2008.
- Katainen, Jyrki. 2008. Puheenvuoro Kokoomuksen puoluevaltuuston kokouksessa Helsingin Ostrobotniassa 15.11.2008.
- Katainen, Jyrki. 2009. Euroopan mittavimpia elvytystoimia. Turun Sanomat 3.2.2009.
- Maanpuolustuskorkeakoulu. 2006. Maanpuolustuskorkeakoulun missio ja luonne. <http://www.mpkk.fi/fi/esittely/strategia/missio.html>, 8.2.2009.
- Manninen, Tero. 2008. Kuntaliiton mediatiedote 25.02.2008: Kunnanvaltuutettujen työnantajataustoissa suuria kuntakohtaisia eroja. <http://www.kunnat.net/>, 6.2.2009.
- MTV3. 2005. Upseeriliitto julisti rauhanturvatehtävät hakukieltoon. <http://www.mtv3.fi/uutiset/arkisto.shtml/arkistot/kotimaa/2005/04/362992>, 8.2.2009.
- Perussuomalaiset r.p. 2006. Perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma 2007. <http://perussuomalaiset.fi/ohjelmat/eduskuntavaaliohjelma2007/>, 28.1.2009.
- Perussuomalaiset r.p. 2008. Perussuomalaisten kunnallisvaaliohjelma 2008. <http://perussuomalaiset.fi/ohjelmat/kunnallisvaaliohjelma2008/>, 28.1.2009.
- Puolustusministeriö. 2008. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta 2008. http://www.defmin.fi/files/1320/raportti_08_nettiversiosuomi.pdf, 28.1.2009.
- Puolustusvoimat. 2006. Suomen puolustusratkaisu. http://www.mil.fi/perustietoa/julkaisut/kokonaismaanpuolustus/5/5_2.html, 6.2.2009.
- Pääesikunta. 2002. Yleinen palvelusohjesääntö. Hämeenlinna: Karisto.
- Pääesikunta. 2008. Kirkollinen ala. http://www.mil.fi/paesikunta/paesikunta/kirkos/tyota_rauhan_asialla/tyon_asema.dsp, 5.2.2009.
- Pääesikunta. 2009. Pääesikunnan tiedote: Kenraaliluutnantti Ari Puheloisesta uusi puolustusvoimain komentaja. <http://www.mil.fi/paesikunta/tiedotteet/4792.dsp>, 6.2.2009.

- Ruotuväki. 2004. Sotilaat harmaalla vyöhykkeellä. 18/04, 15.10.2004.
- Ruotuväki. 2006a. Armeijan vahvuus voi pienentyä 250 000 sotilaaseen. 2/06, 27.01.2006.
- Ruotuväki. 2006b. Resurssit eivät riitä puolustusvoimille annettujen tehtävien hoitamiseen. 10/06, 26.05.2006.
- Suomen Kristillisdemokraatit (KD) r.p. 2005. Periaateohjelma. <http://www.kristillisdemokraatit.fi/KD/www/fi/tavoitteet/ohjelmat/periaate/>, 5.2.2009.
- Tekniikan akateemisten liitto. 2009. Puolustusvoimien JUKOn pääluottamusmiehen vaali siirtyy myöhemmäksi. <http://www.tek.fi/index.php?id=3111>, 8.2.2009.
- Turun Sanomat. 2007. 75 vuotta huomenna: ”Ylipäällikön tehtävä kuuluu pääministerille”, 22.10.2007.
- Upseeriliitto. 2005. Hakukielto jatkuu. www.upseeriliitto.fi/uutiset/julkiset_tiedotteet/hakukielto_jatkuu.html, 28.1.2009.
- Upseeriliitto. 2008. Puolustusvoimien pääluottamusmiehelle potkut Uuden Insinööriliiton hallituksesta. http://www.upseeriliitto.fi/uutiset/julkiset_tiedotteet/puolustusvoimien_paaluottamusmiehelle_potkut_uuden_insinooriliiton_hallituksesta.html, 8.2.2009.
- Valtioneuvosto. 2006. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia. http://www.yett.fi/content/common/yett_html/index.html, 16.2.2009.
- Vasemmistoliitto. 2007. Poliittinen tavoiteohjelma 2007-2010. http://www.vasemmistoliitto.fi/politiikka/ohjelmat/fi_FI/tavoiteohjelma_2007/, 16.2.2009.
- Yle. 2005. Amiraali Kaskeala eroaa Upseeriliitosta. http://www.yle.fi/uutiset/kotimaa/2005/04/amiraali_kaskeala_eroaa_upseeriliitosta_179861.html, 8.2.2009.

KIRJALLISUUS

- Baynes, J.C.M. 1972. *The Soldier in Modern Society*. Chatham: W & J Mackay.
- Eayrs, James. 1969. *Future Roles for the Armed Forces of Canada*. Toronto: Canadian Institute of International Affairs.
- Huhtinen, Aki. 1999. *Suomalaisen upseeriuden tulevaisuus*. Tampere: TAJU.
- Hägglund, Gustav. 2001. *Suomen puolustus*. Helsinki: Ajatus Kirjat.
- Hägglund, Gustav. 2004. *Euroopan puolustus*. Helsinki: Ajatus Kirjat.
- Hägglund, Gustav. 2006. *Leijona ja kyyhky*. Helsinki: Otava.
- Laki puolustusvoimista 11.5.2007/551
- Mickelsson, Rauli. 2007. *Suomen puolueet. Historia, muutos ja nykypäivä*. Tampere: Vastapaino.
- Nurmi, Timo, Rekiaro, Ilkka & Rekiaro, Päivi. 2004. *Suomen kielen sivistysanakirja*. Jyväskylä: Gummerus.
- Orwell, George. 1968 [1945]. *As I Please 1943 – 1945: The Collected Essays, Journalism and Letters volume III*. London: Secker & Warburg.
- Rikoslaki 19.12.1889/39.
- Sun Tzu. 2007. *Sodankäynnin taito*. Helsinki: Tietosanoma.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.
- Vesterinen, Veikko. 1995. *Kolmen kenraalin kintereillä*. Jyväskylä: Gummerus.
- Vesterinen, Veikko. 1997. *Suoraan sanoen puolustusvoimien puolesta*. Jyväskylä: Gummerus.